

Utvidet praksis

Innstilling fra Praksiskomiteen for
Lektorprogrammet ved UiO

Universitetet i Oslo

Januar 2010

Om Praksiskomiteen

Praksiskomiteen for Lektorprogrammet ved UiO ble nedsatt i april 2009 for utredning av nye praksiskomponenter innenfor dette programmet. Dette skulle skje med utgangspunkt i den allerede vedtatte revisjonsinnstillingen for programmet.

Revisjonskomiteen hadde i sin innstilling ønsket en sterkere profesjonsinnretning av studiet med sterkere tilknytning til praksisfeltet, men uten å svekke det faglige innholdet. Revisjonskomiteen hadde videre ønsket at praksiskomponenter skal være en rød tråd gjennom Lektorprogrammet for å oppnå læreridentitet og sikre bedre samspill mellom praksisskolen og fagmiljøene. Det konkrete forslaget fra revisjonskomiteen gikk ut på å utvide praksis i Ex.paed i 1. semester fra 2,5 til 5 dager og i tillegg legge inn en praksisuke i henholdsvis 3. og 5. semester. Man tenkte seg videre å beholde 12 ukers praksis gjennom 6. og 7. semester, men da med et nytt innhold som bygget på de tre forutgående praksiskomponenter.

Praksiskomiteen ble nedsatt i brev av 3. april fra Jan B. Ommundsen, daglig leder for Lektorprogrammet.

Komiteen fikk følgende mandat:

Gruppen skal komme med forslag til

- *organisering innen de rammer som er gitt i innstilling av praksis i 1., 3. og 5. semester*
- *faginnholdet i praksismodulene i nevnte tre semestrene*
- *eventuell revisjon av faginnholdet i 6. semester som følge av endret praksis*

Gruppens mandat ble senere endret av Programrådet for Lektorprogrammet slik at praksiskomponentene av organisatoriske og praktiske årsaker ble lagt til 1., 3. og 4. semester. Dessuten ble det åpnet for å utrede praksisopplegget i 7. semester som en naturlig forlengelse av endringer av praksis i 6. semester.

Komiteen har hatt følgende medlemmer:

Geir Knudsen, PPU-leder ved ILS (komiteens leder)

Morten Isnes, seniorrådgiver ved ILS

Ketil Mathiassen, universitetslektor og faglig ansvarlig for Ex.paed ved ILS

Siri Høgseth, rådgiver på Lektorprogrammet ved UV (fram til midten av september 2009)

Hanna Ekeli, seksjonssjef ved UV (fra midten av september 2009)

Anne Lykkebo Olsen, masterstudent på Lektorprogrammet (komiteens utreder og sekretær)

Komiteen har nedsatt en referansegruppe med representanter fra fagmiljøene på Blindern, skoleeiere og partnerskolene ved ILS. Det har vært ett møte i samlet referansegruppe og stadig kontakt med enkeltmedlemmer av gruppen. Dessuten har komiteen innkalt til to større møter med skoleledere og kontaktpersoner i og utenfor partnerskapet ved ILS. Det har vært ett møte for videregående skoler og ett for ungdomsskolen, begge med diskusjon av komiteens framlegg til praksisordning. Vi har også hatt ett møte med berørte faginstututter ved UiO på administrativt nivå.

Praksiskomiteen har avgitt én muntlig og én skriftlig rapport til Programrådet underveis i arbeidet. Arbeidet ble avsluttet januar 2010.

Innholdsfortegnelse

Om Praksiskomiteen	2
1. Praksis i lærerutdanningen	5
2. Hovedprinsipper for utvidet praksis i Lektorprogrammet.....	5
3. Bakgrunn for Lektorprogrammet	5
3.1 Lektorprogrammets utvikling.....	5
3.2 ILS som ansvarlig for Ex.paed, PPU og de nye praksiskomponentene i Lektorprogrammet	6
3.3 Økende antall studenter i praksis ved ILS.....	6
4. Betydningen av praksis i profesjonsstudier.....	7
5. Praksiskomponenter på lektorprogrammet.....	8
5.1 Praksiskomponentenes omfang. Forslag til betegnelser.....	8
5.2 Hovedmomenter for praksis på Lektorprogrammet	9
6. Praksis i Ex.paed – Første praksisperiode	10
6.1 Gruppesammensetning og temaer for første praksisperiode	10
6.2 Etterarbeid i form av individuell oppgave med utgangspunkt i praksis.....	11
6.3 Evaluering av første praksisperiode høsten 2009.....	11
6.3.1 Mer hensiktsmessig plassering av praksisperioden.....	11
6.3.2 Bedre orientering til skolene og veilederne om innholdet i praksisen	11
6.3.3 En mer praksisrelevant innføring i skolen som organisasjon og livet på skolen	12
6.3.4 Sammenknytning av teori og praksis	12
6.3.5 Mulighet for å følge en klasse gjennom en skoledag	12
7. Praksis i 3. og 4. semester – andre og tredje praksisperiode	12
7.1 Praksis med forankring i undervisningsfagene	12
7.2 Praksis i flere skoleslag	13
7.3 Gruppestørrelse og gruppesammensetning	13
7.4 Tidspunkt for avvikling av andre og tredje praksisperiode.....	13
7.4.1 Praksis på fem dager fordelt over kortere eller lengre perioder?	13
7.4.2 Plassering av praksisperiodene.....	14
7.4.3 Praksisperiodene må organiseres i god tid før utplassering	16
7.5 Møte med skolen i forkant av praksisperiodene.....	16
7.6 Progresjon i praksisperiodene	16
7.7 Innholdet i andre og tredje praksisperiode	17
7.7.1 Hovedtemaer for andre praksisperiode	17
7.7.2 Hovedtemaer for tredje praksisperiode	17

7.7.3 Felles temaer for både andre og tredje praksisperiode	17
7.7.4 Læringsmål og læringsutbytte for andre og tredje praksisperiode	18
7.8 Praksiskomponentene bør gjennomføres i kronologisk rekkefølge	20
7.9 Praksissamlinger i forkant av andre og tredje praksisperiode	20
7.9.1 Praksissamlingenes innhold	20
7.10 Vurdering og tilbakemelding	21
8. Praksisopplegget i PPU-studiet i 6. og 7. semester	21
9. Samarbeid og informasjon mellom ILS og praksisskolene	22
10. Administrative og økonomiske utfordringer	23
11. Referanser	24

1. Praksis i lærerutdanningen

Hovedutfordringen i all lærerutdanning er å skape sammenheng mellom fagstudier, pedagogisk og didaktisk teori og praksiserfaringer slik at studiet oppleves som relevant for den framtidige yrkesutøvelsen i skolen.

Profesjonalisering og praksisinnretning har i de senere år vært sentrale begreper for omdanning av lærerutdanningen både internasjonalt (Norden, EU-området, USA) og her i landet. Revisjonen av Lektorprogrammet ved UiO inngår i en større reformbevegelse der det gjelder å finne en bedre balanse mellom lærerstudiets faginnhold og praksisfeltet. Fra høsten 2010 innføres det en ny rammeplan og nye studieopplegg for en fire-årig lærerutdanning ved høyskolene med sterk vekt på profesjonsforståelse og betydningen av studentenes erfaringer i praksis. Det foreligger dessuten nye planer for den femårige lektorutdanningen ved andre universiteter med understrekning av å styrke samarbeidet med skolene. Særlig har innstillingen *Pilot i nord* for det femårige masterstudiet ved universitetet i Tromsø vakt adskillig oppmerksomhet

Komiteen har forsøkt å holde seg orientert om de pågående reformer av lærerutdanningen både nasjonalt og internasjonalt. Vi har også gått nærmere inn på praksisorganiseringen ved andre profesjonsstudier ved Universitetet i Oslo, særlig psykologistudiet og medisinstudiet. Komiteens erfaring er at ulike profesjonsstudiene har felles problemstillinger og adskillig å lære av hverandre når det gjelder organisering av undervisning og veiledning i praksis.

2. Hovedprinsipper for utvidet praksis i Lektorprogrammet

Praksiskomiteen har formulert noen hovedprinsipper som komiteen mener bør være sentrale for en utvidet praksis på Lektorprogrammet:

- Praksisperiodene skal bidra til å skape et sterkere profesjonsperspektiv i utdanningen
- Det må være en klar progresjon av innholdet i praksisperiodene
- Praksisperiodene må bygge på hverandre slik at annen og tredje praksisperiode bygger på den første praksisen i Ex.paed og samtidig peker frem mot praksis på PPU i 6. og 7. semester.
- Praksis skal ha forankring i undervisningsfagene slik at studentene blir faglige bidragsytere i skolene – studentene skal være en ressurs for skolene
- Det må være tette bånd mellom teori og praksis
- Praksis skal være i flere skoleslag slik at studentene får et bilde av mangfoldet av skoler

3. Bakgrunn for Lektorprogrammet

3.1 Lektorprogrammets utvikling

Lektor- og adjunktprogrammet ved UiO ble etablert i mars 2003 som et 5-årig integrert masterstudium og med første studentkull inne fra august 2003. Opptaksrammen de første tre årene var på 200 studenter. Den er siden økt jevnlig til 260 studenter i 2009 og 2010.

Som følge av Revisjonskomiteens arbeid og innstilling fra mars 2009 har programmet gjennomgått en rekke organisatoriske og strukturelle endringer:

Studentene på Lektorprogrammet velger to fag som de studerer i den faglige delen av studiet: ett fag på 60 studiepoeng og et fag på 80 studiepoeng. Opprinnelig kunne studentene fritt velge

mellom 45 forskjellige anbefalte løp, men fra høsten 2009 er fagkombinasjonene i programmet redusert betydelig. Saneringen åpner for en enklere samkjøring av emnene ved de fem fakulteter som Lektorprogrammet involverer.

Studentene blir tatt opp på programspesialisering (master) i det faget studenten har sin 80-gruppe. Mastertilbudet har hittil bestått av fagmastere og fagdidaktiske mastere, men masterstudiet er for tiden under utredning.

Høsten 2008 skiftet programmet navn fra Lektor- og adjunktprogrammet til Lektorprogrammet. Dette ble gjort for å skille programmet fra den fireårige grunnskolelærerutdanning og markere tydeligere at hovedmålsettingen med programmet er profesjonsstudiet til lektorkompetanse.

Opprinnelig ble Lektor- og adjunktprogrammet plassert direkte under rektor ved UiO og med administrasjonen lagt til UV-fakultetet. Programmet ledes av et Programråd bestående av representanter fra de fem involverte fakulteter samt to eksterne representanter og to studentrepresentanter. I februar 2009 ble Programrådet lagt inn under det Utdanningsvitenskapelige fakultet (UV) og derved fikk fakultetet både et administrativt og faglig ansvar for programmet.

3.2 ILS som ansvarlig for Ex.paed, PPU og de nye praksiskomponentene i Lektorprogrammet

Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling (ILS) har hatt ansvaret for de praktisk-pedagogiske komponentene i Lektorprogrammet. Det gjelder emnet Ex.paed. på 10 studiepoeng som tas i første semester og PPU på 50 studiepoeng som tas i 6. og 7. semester.

Ex.paed tjener som en introduksjon til sentrale emner i pedagogikk og fagdidaktikk. Ex.paed inkluderte opprinnelig en skolepraksis på 2,5 dagers praksis. Denne praksisdelen ble så tatt ut av studiet i to år, men så gjeninnført høsten 2007.

PPU i Lektorprogrammets 6. og 7. semester består av hovedkomponentene fagdidaktikk i to fag (30 studiepoeng), pedagogikk (30 studiepoeng) og praksis. Studentene har 4 ukers praksis i 6. semester og 8 uker i 7. semester. Praksis foregår hovedsakelig på ungdomsskoler og videregående skoler i Oslo og Akershus. ILS har opprettet et partnerskap med over 80 skoler i de to fylkene.

ILS har høsten 2009 allerede gjennomført en utvidelse av Ex.paed fra 2,5 dag til 5 dager i samsvar med Revisjonskomiteens innstilling. Vi kommer tilbake til dette senere i framstillingen.

ILS er også tiltenkt ansvaret for de nye praksiskomponentene i 3. og 4. semester. Gjennomføringen forutsetter at antallet praksisskoler utvides og at det opprettes Universitetsskoler med spesielt ansvar for studentene på Lektorprogrammet og dessuten at ILS tilføres både faglige og administrative ressurser.

3.3 Økende antall studenter i praksis ved ILS

ILS tilbyr også årsenheten PPU for studenter utenfor Lektorprogrammet. Disse studentene tar PPU som påbygning til fagstudier enten på heltid over to semestre eller på deltid over tre semestre. Det har hittil vært slik at Lektorprogrammets og årsenhetens studenter kobles sammen i storparten av studiet med felles teoriundervisning og felles praksisopplegg.

Som følge av den nasjonale satsningen på nyrekruttering til læreryrket har PPU-utdanningen ved ILS fått økt sin ramme med 100 studenter slik at det nå blir tatt opp 310 studenter på PPU deltid og heltid hvert år. Samlet sett betyr dette at det ved ILS i snitt er 460 studenter (anslagsvis 150 på Lektorprogrammet og 310 på PPU-årsenhet) som er ute i praksis hvert semester.

Når praksis nå skal utvides på Lektorprogrammet med tre uker, betyr det at 660 studenter skal i praksis i løpet av hvert vårsemester (460 på PPU-årsenhet og 200 på Lektorprogrammet, 4. semester) og omkring 900 studenter ut i praksis hvert høstsemester (460 på PPU-årsenhet, 200 på Lektorprogrammet 4. semester og 250 på Lektorprogrammet 1. semester).

Det store og økende studenttallet krever naturlig nok en omfattende organisering og planlegging både ved ILS og ute i praksisskolene.

4. Betydningen av praksis i profesjonsstudier

Samspillet mellom teori- og praksisfeltet er helt sentral for en profesjonsutdanning (Mathiassen 2009). Praksis utvikles gjennom teorien, og teorien blir først relevant gjennom praksis. Hvis samspillet i utdanningen skal lykkes krever det en gjensidig anerkjennelse av hverandres komplementære kompetanser. Teorifeltet og praksisfeltet kan bidra med hver sine ferdigheter og hver sine kunnskaper, og begge kompetanseområder er like viktige i profesjonsutdanningen.

Når Lektorprogrammet velger å utvide praksis, vil noen praksiskomponenter bli lagt til semestre der studentene verken følger didaktiske eller pedagogiske emner på universitetet. Det betyr ikke at disse praksisperiodene skal fremstå som isolerte enheter, men inngå i forbindelse med studentens fag og praktisk- pedagogisk og didaktisk teori.

Gjennom Lektorprogrammet skal studentene få en utdanning der de har faget i bunn og læreryrkets forhold mellom yrkesutøvelse og refleksjon står sentralt. For at oppnå dette må handlingsaspektet i yrkesutøvelsen fremheves i utdanningen. Studentene må få mulighet for å øve seg i yrket. Både på medisinstudiet og profesjonsstudiet i psykologi står handlingsaspektet og øvelsessituasjonene tydelig frem. På medisin får studentene klinisk praksis allerede fra første semester, og på profesjonsstudiet i psykologi brukes elementer som rollespill og øvelser i utpreget grad for at studentene skal få øve seg i praksis. Slik kan teori og praksis møtes i avgrensede situasjoner, og studentene kan få øvelse i å knytte refleksjon til yrkesutøvelsen.

Praksiskomiteen ønsker å påpeke at lærerutdanningen, herunder Lektorprogrammet, meget vel kan lære noe av et slikt fokus på handlingsaspektet som vi finner i de to nevnte profesjonsutdanninger. Ved å inndra flere klart definerte øvelsessituasjoner, både i praksis- og i teoridelen, vil studentene kunne erfare situasjoner som deretter kan drøftes i fellesskap med medstudenter, veileder eller faglærer. Med hjelp fra veileder vil studentene etter hvert kunne gå fra en kontekstuell forståelse til en generell forståelse, og studentene vil kunne bygge opp et repertoar for handlingsmåter som de kan bruke i yrkesutøvelsen.

I profesjonsutdanningene er det i mange tilfeller det ”intuitive” som ligger i mellom handlingen og refleksjonene som må læres, men det må læres gjennom øvelse og styrkes gjennom refleksjon (Grimen 2008).

5. Praksiskomponenter på lektorprogrammet

5.1 Praksiskomponentenes omfang. Forslag til betegnelser

Praksis på lektorprogrammet utvides i denne omgangen fra de opprinnelige 2,5 dager i Ex.paed og 12 uker på PPU til i alt 15 uker. Dette tilsvarer en økning på 20 %, og gir samlet sett 75 dager praksisopplæring på lektorprogrammet. Vi kan sammenligne dette med de 100 dager som er foreslått i rammeplanen for den nye fire-årige lærerutdanningen.

De nye praksiskomponenter består av tre ganger 5 dager, og legges henholdsvis til programmets 1. semester (som en integrert del av Ex.paed), til programmets 3. semester (ved siden av tre faglige emner) og til programmets 4. semester (ved siden av tre faglige emner). I tillegg kommer 12 ukers praksis i 6. og 7. semester som er en integrert del av PPU.

I innstillingen vil vi operere med følgende betegnelser for praksiskomponentene:

1. semester (Ex.paed):	<i>Første praksisperiode</i>
3. semester:	<i>Andre praksisperiode</i>
4. semester:	<i>Tredje praksisperiode</i>
6. semester (PPU 1. semester):	<i>Fjerde praksisperiode</i>
7. semester (PPU 2. semester):	<i>Femte praksisperiode</i>

I følgende modell er studieløpet på Lektorprogrammet skissert med tilhørende praksiskomponenter:

Semester	Fag			Praksis
10. semester	Programspesialisering			
9. semester	Programspesialisering			
8. semester	Programspesialisering			
7. semester	PPU – Hoveddel			<i>Femte praksisperiode</i> (praksis i 8 uker integrert i PPU)
6. semester	Emne	PPU – Hoveddel		<i>Fjerde praksisperiode</i> (praksis i 4 uker integrert i PPU)
5. semester	Emne	Emne	Emne	
4. semester	Emne	Emne	Emne	<i>Tredje praksisperiode</i> (praksis i 1 uke)
3. semester	Emne	Emne	Emne	<i>Andre praksisperiode</i> (praksis i 1 uke)
2. semester	Examen filosoficom	Emne	Emne	
1. semester	Ex.paed	Emne	Emne	<i>Første praksisperiode</i> (praksis i 1 uke integrert i Ex.paed)
Studiepoeng	10 studiepoeng	10 studiepoeng	10 studiepoeng	Praksisopplæring (ikke studiepoengbelagt)

Modell: Studieløp på Lektorprogrammet med tilhørende praksiskomponenter

5.2 Hovedmomenter for praksis på Lektorprogrammet

For å gi en oversikt over komiteens forslag til faginnhold og organisering av praksiskomponentene ved Lektorprogrammet, har komiteen samlet hovedmomentene i nedenstående tabell.

	Første praksisperiode	Andre praksisperiode	Tredje praksisperiode	Fjerde praksisperiode	Femte praksisperiode
Semester	1. semester (Ex.paed)	3. semester	4. semester	6. semester (PPU)	7. semester (PPU)
Lengde	½ dags planlegging, 4 dagers sammenhengende praksis og ½ dags evaluering	5 dagers sammenhengende praksis (Planleggingsmøte kommer i tillegg)	5 dagers sammenhengende praksis (Planleggingsmøte kommer i tillegg)	4 eller 5 ukers sammenhengende praksis	8 eller 7 ukers sammenhengende praksis
Praksissted*	Praksis ved skole X	Praksis ved skole Y	Praksis ved skole Y	Praksis ved skole Z	Praksis ved skole Z
Gruppesammensetning	Praksisgrupper med 6 studenter i hver. Studentene har i hovedsak samme fagretning	Parpraksis: 2 studenter med samme fag. Tre par til hver skole	Parpraksis: 2 studenter med samme fag. Tre par til hver skole	Gruppepraksis 4-6 studenter i hver gruppe.	Parpraksis (eller individuell praksis) Individuelle påhør
Fokus	Klassen/ gruppen som helhet	Klassen/ gruppen og læring i faget	Enkelteleven og læring i faget	Individet og klassen i samhandling og læring i faget	Individet og klassen i samhandling og læring i faget
Hovedtemaer	1) Lærerrollen 2) Klasseledelse 3) Elevenes læring 4) Observasjon	1) Faglig formidling 2) Undervisningsmetoder 3) Klasseledelse	1) Faglig formidling 2) Veiledning i faget 3) Differensiert undervisning 4) Klasseledelse	Kompetansemål PPU i rammeplanen av 2003	Kompetansemål PPU Rammeplanen av
Undervisning på campus	Undervisning i form av forelesninger og seminargrupper	Praksissamling i begynnelsen av semesteret med relevant pedagogisk og didaktisk innhold	Praksissamling i begynnelsen av semesteret med relevant pedagogisk og didaktisk innhold	Undervisning i form av forelesninger, seminargrupper og didaktikkgrupper	Undervisning i form av forelesninger, seminargrupper og didaktikkgrupper
Skriftlige oppgaver	Individuell praksisoppgave skrevet på bakgrunn av observasjoner og erfaringer fra praksis samt relevant teori (Eksamensoppgave)	Evalueringsdokument over egen praksis. Godkjennes av praksisfeltet. Oversendes av studenten.	Evalueringsdokument over egen praksis. Godkjennes av praksisfeltet. Oversendes av studenten.	Gruppeoppgave skrevet på bakgrunn av observasjoner og erfaringer fra praksis samt relevant teori. Godkjennes.	En oppgave i pedagogikk, en oppgave i didaktikk og en integrert oppgave i didaktikk/pedagogikk og praksis

* Det bør tilstrebes at studentene kommer i praksis på både i ungdomsskolen og i den videregående skole i løpet av de tre første praksisperiodene. I de tilfellene hvor dette ikke lar seg gjennomføre, og studenten kun kommer til ett skoleslag, vil studentene få tilbudt praksisplass ved et annet skoleslag i fjerde og femte praksisperiode.

6. Praksis i Ex.paed – Første praksisperiode

Ex.paed er som nevnt tidligere en introduksjon til sentrale emner i pedagogikk og fagdidaktikk på lektorprogrammet ved UiO. Ex.paed utgjør 10 studiepoeng av studentenes praktiske pedagogiske utdanning (PPU), og er lagt til studentenes første semester på Lektorprogrammet. Hovedformålet med Ex.paed er å gi studentene et innblikk i læreryrket. Studentene skal få en innføring i sentrale emner i læreryrket, og erfare hvordan teori og praksis kan knyttes sammen i lærerens yrkesutøvelse.

6.1 Gruppesammensetning og temaer for første praksisperiode

Praksis i Ex.paed skal gi studentene et innblikk i hva skolen er sett fra læreren. Studentene sendes fortrinnsvis ut i fagbaserte praksisgrupper på seks personer. Så langt det er mulig skal studentene møte sitt eget fag eller fagområde i praksis. I første praksisperiode er det imidlertid ikke faget som er overordnet, men skolen, lærerrollen, klasseledelse, læring, læreplaner og undervisning. Følgene temaer blir spesielt vektlagt i praksis:

- Lærerrollen
- Klasseledelse
- Elevens læring
- Observasjon

Lærerrollen

For mange studenter er praksisperioden i Ex.paed første gang de opplever seg selv i lærerrollen og ikke i elevrollen. Et sentralt mål for dette første møtet med praksisfeltet er derfor at studentene endrer sitt skoleperspektiv fra det å være elev til det å fungere som lærer. I første del av praksis bør studentene få anledning til ”å skygge” en lærer for å observere læreren og danne seg et bilde av lærerens ulike oppgaver i løpet av skoledagen. Det må prioriteres tid til refleksjon og samtale rundt de sentrale utfordringer og gleder som læreryrket gir.

Klasseledelse

Klasseledelse er en forutsetning for god undervisning, og temaet står derfor sentralt i denne første praksisperioden. Studentene skal få observere lærerens ledelse for elevenes læring, oppleve seg selv i rollen som medlærer og prøve seg i deler av undervisningstiden som lærer, tilrettelegger og veileder for elevene i deres læringsprosesser.

Elevens læring og rollen som medlærer

At studentene skal være medlærere innebærer at de skal påta seg veiledningsoppgaver for enkeltelever eller grupper. De skal være assistenter og medhjelpere i undervisningen, men kan også stå for kortere eller lengre undervisningssekvenser med hele klassen, om den enkelte student selv ønsker det. Gjennom rollen som medlærer skal studentene få erfaringer med elevens læring. Studentene skal få den første trening i å se den enkelte elev og tilrettelegge for deres læring.

Observasjon

Observasjon og refleksjon står sentralt igjennom hele praksisperioden. Studentene skal i samarbeid med veileder planlegge og forberede sine observasjoner. Observasjonene kan knyttes både til lærerens undervisning og til den undervisning som studenten selv deltar i som medlærer. Studentene skal øve opp evnen til å observere enkeltelever og elever i grupper. De skal utvikle redskaper for analyse av observasjonene, og de skal utvikle evnen til å reflektere over egen og andres undervisning med utgangspunkt i planer, observasjoner, teori og egne tidligere læringserfaringer fra skolen.

6.2 Etterarbeid i form av individuell oppgave med utgangspunkt i praksis

Med utgangspunkt i praksis skal studentene skrive en individuell oppgave. Oppgaven skal ta utgangspunkt i et undervisningsopplegg der studenten skal drøfte observasjoner og praksiserfaringer med bruk av fagdidaktisk og pedagogisk pensumlitteratur, inkludert læreplanene. Veileder skal i praksisperioden bistå studentene med valg av tema for sin problemstilling. Besvarelsen vurderes til godkjent/ikke godkjent som én av tre oppgaver, og må godkjennes for at studenten skal kunne bestå Ex.paed.

6.3 Evaluering av første praksisperiode høsten 2009

Organiseringen og innholdet av praksis står beskrevet i oppsummeringsrapporten av UVEXPAED03 (Mathiassen 2009). På bakgrunn av kursevalueringen på Ex.paed, besøk på skoler i praksisperioden og tilbakemeldinger fra seminargruppelederne oppsummerer rapporten hvordan Ex.paed har fungert med utvidet praksis. Tilbakemeldinger fra både studenter og skoler har vært svært positive. Langt størsteparten av studentene svarer at de ble motiverte for læreryrket ved gjennomføringen av Ex.paed og studentene er fornøyd med å være i praksis. Allikevel er det flere punkter som kan forbedres for øke læringsutbyttet av praksis.

6.3.1 Mer hensiktsmessig plassering av praksisperioden

Praksis i Ex.paed var dette semesteret plassert noe uhensiktsmessig i forhold til midtveiseksamener på Blindern. Dette bør selvfølgelig unngås. I tillegg viste det seg for en del studenter å være vanskelig at finne felles dager til praksis som ikke kolliderte med undervisningen på Blindern. Praksisperiodene må også ses i sammenheng med praksis i PPU-studiet generelt.

Praksiskomiteen anbefaler at det legges en samlet undervisningsfri uke for studentene på 1. semester på lektorprogrammet. Som det fremgår senere i innstillingen har de involverte fagmiljøene vist positiv interesse for en slik ordning. Uken forslås å legges relativt seint i semesteret, dels for at skolene unngår kollisjon med andre praksisuker i PPU-studiet, og dels for at studentene skal ha mest mulig faglig ballast med seg ut i praksis fra Ex.paed og de to fagemnene som studentene følger i første semester.

6.3.2 Bedre orientering til skolene og veilederne om innholdet i praksisen

Det har vist seg å være stor variasjon i hvorvidt studentene har deltatt som medlærere i praksis. Halvparten av studentene som har respondert på kursevalueringen sier at de ikke har deltatt som medlærere. På møte med rektorer og kontaktpersoner fra grunnskolene kom det fram at flere hadde vært usikre på hva rollen som medlærer innebar, og veilederne visste derfor ikke hvilke utfordringer de kunne pålegge studentene. Dette kan ses i sammenheng med at ansvaret for praksisopplæringen er delegert og informert ulikt i praksisskolene (Mathiassen 2009).

Praksiskomiteen ser at det er et behov for å gi tydeligere informasjon til skolene. Rollen som medlærer må konkretiseres mer i veiledningsheftet til veileder, og på møtet i forkant av praksis for veiledere og kontaktpersoner må ILS gi klarere uttrykk for hva som er tiltenkt studentene i denne rollen.

Som ved rollen som medlærer har det også vist seg å være stor variasjon når det gjelder om studentene har fått hjelp til formulering av problemstilling til den individuelle oppgaven. Ut i fra kursvalueringen tegner det seg et sprikende bilde. Noen veiledere har vært en betydelig resurs for studentene, og har lagt til rette for både problemformulering og veiledning på arbeidet, mens andre veiledere helt har avvist dette som noe de kunne bidra med.

Praksiskomiteen anbefaler at informasjonen tydeliggjøres når det gjelder krav til den individuelle oppgaven og forventninger til veileder. Dette må innarbeides både i veilederheftet til veileder og til møtet i forkant av praksis. I tillegg kan det være en idé at studentene etter de har skrevet og fått godkjent besvarelsen oppfordres til å sende den til skolen der de var i praksis. I besvarelsene har studentene reist mange interessante problemstillinger, og det kan være av stor interesse både for skolen og studenten at disse refleksjonene bringes frem.

6.3.3 En mer praksisrelevant innføring i skolen som organisasjon og livet på skolen

Skolene har ved flere anledninger etterlyst at studentene, før de kommer ut i praksis, får bedre innføring i skolen som organisasjon, dens gjøremål og aktiviteter. Dette er temaer som selvfølgelig må læres og erfares over tid, men det er å anse som en fordel at studentene har en viss systemforståelse og en grunnleggende ide om hva yrket som lærer innebærer før de kommer ut i praksis.

Praksiskomiteen anbefaler derfor at lærere og skoleledere i praksisfeltet inviteres til å holde forelesningen om skolen som organisasjon som er en del av Ex.paed-forelesningene. Dette vil forhåpentlig kunne gi en mer praksisrelevant vinkling for studentene.

6.3.4 Sammenknytning av teori og praksis

Den individuelle oppgaven som studenten skal skrive med utgangspunkt i praksis, har som hovedformål å forbinde teori og praksis. Studentene på Ex.paed høsten 2009 har generelt jobbet veldig bra med oppgaven. De har drøftet observasjoner og erfaringer og knyttet disse til pensumlitteratur. I kursevalueringen har studentene meldt tilbake at det er denne oppgaven i kurset som de får størst utbytte av å arbeide med. Bedømmelsen godkjent/ikke godkjent oppleves som lite fyllestgjørende i forhold til innsats. Med tanke på at studentene skal ut i praksis i to perioder til før de begynner på PPU i 6. og 7. semester, er det viktig at studentene får konkret tilbakemelding om hva de mestrer. Praksiskomiteen anbefaler derfor at veiledningsressursen i Ex.paed økes fra én time per student til 1,5 time per student slik at dette lar seg gjennomføre.

6.3.5 Mulighet for å følge en klasse gjennom en skoledag

Det har vist seg at antall timer praksistimer kan bli noe lite dersom praksisgruppa kun følger én praksisveileder. I tillegg svarer studentene gjennom kursevalueringen at de ønsker å få observere flere lærere i arbeid for å danne seg oppfatninger av ulike lærerroller. Komiteen anbefaler at en av praksisdagene benyttes til å følge en bestemt skoleklasse.. Dette gir da studentene mulighet til å observere elever i forskjellige fag og sosiale sammenhenger. Det gir bedre grunnlag for å observere enkeltelever og samtidig bedre mulighet for å observere forskjellige former for klasseledelse. I tillegg gir det studentene mulighet for å gjøre gode observasjoner i forhold til den individuelle oppgaven som de skal skrive i tilknytning til praksis.

7. Praksis i 3. og 4. semester – andre og tredje praksisperiode

7.1 Praksis med forankring i undervisningsfagene

Fagstudiene har en sterk stilling i Lektorprogrammet ved UiO. Det er viktig at praksis har en tydelig faglig forankring. Studenten skal kunne forholde seg til sitt eget fags strukturer og egenart slik det kommer til uttrykk i skolen. Studenten må få erfaring med undervisning i faget og selv ta i bruk fagets ulike metoder og arbeidsmåter.

Praksis i andre og tredje praksisperiodene bør knyttes til faggrupper, slik at studentene får mulighet til å undervise og observere i minst ett av fagene sine. Om det er praktisk mulig for

skolene bør studenten også få anledning til å undervise i sitt andre fag, men dette vil av organisatoriske grunner ikke kunne være et absolutt krav.

7.2 Praksis i flere skoleslag

Utvidet praksis åpner muligheter for erfaring med undervisning og læring i ulike skoleslag og i forskjellige skoler.

Praksiskomiteen anbefaler at praksis legges slik at studentene kommer i praksis ved én skole i første praksisperiode, en annen skole i annen og tredje praksisperiode og en tredje skole i fjerde og femte praksisperiode. Det bør tilstrebes at studentene får praksis i både videregående og ungdomsskole i løpet av de første to årene i programmet. I de få tilfellene hvor det ikke lar seg gjennomføre, og studenten ender med kun å få praksis ved én type skole før PPU i 6. og 7. semester, må det tilstrebes at studenten får tilbud om praksisplass i det andre skoleslaget i fjerde og femte praksisperiode.

Komiteen anbefaler at det skjer et skifte av praksisskole mellom Ex.paed og 3. semester, og igjen mellom 4. semester og 6. semester. Studentene får derved oppleve i alt tre forskjellige skoler, og samtidig får studentene kontinuitet mellom 3. og 4. semester og på PPU-delen av studiet. Ved at praksis i nettopp 3. og 4. semester legges ved samme skole tilrettelegges det for at studentene, om forholdene på skolen tillater det, kan få mulighet for å vende tilbake til samme klasse(r) og til de samme veiledere.

7.3 Gruppestørrelse og gruppesammensetning

I andre og tredje praksisperiode anbefaler praksiskomiteen at studentene får parpraksis knyttet til ett felles fag. Komiteen anbefaler at det sendes tre par til hver praksisskole. Det betyr at hver praksisskole får seks studenter og bør ha veiledere til tre forskjellige fag for hver praksisperiode.

Organisering ut fra par og ikke storgruppe er en opplagt fordel for studentene som får mer tid og rom til å delta i observasjon og undervisning. Parpraksis forenkler også plassproblemet i på forhånd overfylte klasserom.

7.4 Tidspunkt for avvikling av andre og tredje praksisperiode

7.4.1 Praksis på fem dager fordelt over kortere eller lengre perioder?

Praksiskomiteen har drøftet en soneløsning for praksisukene, der hver praksisperiode gjennomføres innenfor en gitt periode på opp til 6-7 uker. En slik soneløsning ville innebære at de enkelte studentgrupper avtalte med sine skoler når praksis skulle avvikles innenfor det oppgitte intervallet. En slik ordning byr imidlertid på store organisatoriske problemer, og vi mener bestemt at Lektorprogrammet bør tilstrebe å gjennomføre praksis over et kortere og fast definert tidsrom.

Vi har mottatt positive signaler fra fagmiljøene tilknyttet Lektorprogrammet når det gjelder muligheten for å legge en undervisningsfri uke for lektorprogramstudentene i henholdsvis tredje og fjerde semester. Dette vil gi studentene en mulighet for å gjennomføre praksis uten å gå glipp av undervisningen på Blindern.

De videregående skoler har gitt tilbakemeldinger om at praksis gjerne kan strekke seg over en lang periode. Samtidig har noen gitt uttrykk for at praksisen i Ex.paed høsten 2009, som var fordelt over 2,5 uke, hadde en passende lengde. Mange ungdomsskoler i partnerskapet har

derimot gitt uttrykk for at praksisperioden for Ex.paed høsten 2009 var i det lengste laget, og de ser gjerne at annen og tredje praksisperiode blir avgrenset til en sone på noen få uker.

For studenter med fag som har et lavt timetall i skolen, er det en viss risiko for at én ukes samlet praksis vil gi studentene betydelig færre undervisningstimer enn studenter med store skolefag. Omvendt er det veldig lite sannsynlig at alle emnene som studentene på Lektorprogrammet følger, har mulighet for å bli undervisningsfri i mer enn en uke.

For best mulig å imøtekomme alle interesser - og under forutsetning av at alle de aktuelle fagmiljøene på Blindern gjennomfører en undervisningsfri uke i tredje og fjerde semester - anbefaler praksiskomiteen at annen og tredje praksisperiode legges til én fast uke i hvert semester, men med mulighet for at avvikle praksis både før og etter om det blir nødvendig. Dette vil åpne for at praksis kan gjennomføres uten kollisjon med annen undervisning på Blindern, og samtidig gi den nødvendige fleksibilitet.

7.4.2 Plassering av praksisperiodene

Arbeidsmengden for studentene øker fram mot eksamenstiden. Praksiskomiteen anbefaler at andre og tredje praksisperiode blir lagt i første del av semestrene. Samtidig er skolene ikke interessert i å ta inn praksisstudenter for nær skolestart, og andre praksisperiode kan derfor tidligst avvikles et par uker inn i høstsemesteret. Man må altså til hensyn til begge parter når det gjelder å finne den optimale periode for praksisuke.

Det må understrekes at den utvidede praksisen ikke må legges slik at den kolliderer med praksis på PPU-studiet. Størsteparten av skolene har verken tilstrekkelig med veiledere eller kapasitet til å ta i mot flere praksiskull samtidig, og det vil derfor være uheldig for alle parter om det skjer kollisjoner. Ut fra alle disse ulike hensyn har praksiskomiteen følgende forslag til fremtidig plassering av de nye praksiskomponentene.

Praksiskomiteen har følgende forslag til organisering:

Høstsemesteret

UKE	PPU3120 Heltid og deltid (PPU-årsenhet)	PPU3120 Heltid 2. Semester (Lektorprogrammet)	Nye praksiskomponenter på Lektorprogrammet
33			
34			
35			
36			
37		8-ukers praksis (150 studenter)	
38		8-ukers praksis (150 studenter)	Andre praksisperiode 5 dager praksis (200 studenter)
39		8-ukers praksis (150 studenter)	
40		Studieuke (undervisningsfri)	

41	4-ukers praksis (310 studenter)	8-ukers praksis (150 studenter)	
42	4-ukers praksis (310 studenter)	8-ukers praksis (150 studenter)	
43	4-ukers praksis (310 studenter)	8-ukers praksis (150 studenter)	
44	4-ukers praksis (310 studenter)	8-ukers praksis (150 studenter)	
45		8-ukers praksis (150 studenter)	Første praksisperiode 5 dager praksis (250 studenter)
46			
47			
48		(Eksamen starter)	(Eksamen starter)
49			
50			

Vårsemesteret

UKE	PPU3120 (Lektorprogrammet)	PPU3120 Heltid 2. semester Ordinære PPU-studenter	Nye praksiskomponenter i Lektorprogrammet
1			
2			
3			
4			
5			Tredje praksisperiode 5 dagers praksis (200 studenter)
6			
7		8-ukers praksis (310 studenter)	
8		VINTERFERIE	
9		8-ukers praksis (310 studenter)	
10		8-ukers praksis (310 studenter)	
11	4-ukers praksis (150 studenter)	8-ukers praksis (310 studenter)	
12	4-ukers praksis (150 studenter)	8-ukerspraksis (310 studenter)	
13	4-ukers praksis (150 studenter)	8-ukerspraksis (310 studenter)	

14	4-ukers praksis (150 studenter)	8-ukerspraksis (310 studenter)	
15		8-ukerspraksis (310 studenter)	
16		Påske	
17			
18			
19			
20			
21			

7.4.3 Praksisperiodene må organiseres i god tid før utplassering

Det er avgjørende at hver praksisperiode organiseres i god tid før utplassering. Fagmiljøene må få vite praksisukene så lenge som 8 måneder i forveien, slik at de kan ta ukene med i tilretteleggingen av neste års undervisningsplaner. Praksisskolene må informasjon om praksisukene senest ved slutten av hvert skoleår. Og etter dette må det så tidlig som mulig bli klart hvilke fag og hvilke veiledere den enkelte skolen kan tilby og så hvilke studenter som er aktuelle.

7.5 Møte med skolen i forkant av praksisperiodene

Studentene bør studentene oppfordres til å ta kontakt med skolene og gruppevis avtale det første møte med skolen i god tid før selve praksis. På møtet treffer studentene kontaktperson, veileder(e) og gjerne også skolens ledelse. Studentene blir introdusert til skolen, får en første introduksjon til skolens undervisning, profil og satsningsområder og legger en plan for praksisperioden i samarbeid med veileder(e). Møter av en slik form ble det tilrettelagt for i forbindelse med praksis på Ex.paed høsten 2009, og dette har studentene gitt uttrykk for å være godt fornøyd med.

På Ex.paed er det satt av en halv dag av de fem praksisdagene til et informasjons- og planleggingsmøte med veiledere og ledelsen/kontaktlærere på skolen. I andre og tredje praksisperiode bør det vurderes om det første kontaktmøtet kan være mer kortfattet og legges forut for selve perioden og derved legge større vekt på temaer som angår selve undervisningen og læringen i møtet med veiledere og elever.

7.6 Progresjon i praksisperiodene

Det bør tilstrebes utvikling og progresjon fra den ene praksisperioden til den andre. Det må utarbeides temaer og læringsmål for hver praksisperiode og gjerne formulert og konkretisert som bestemte bestillinger eller oppdrag. For studentene på vei inn i læreryrket vil slike oppdragsformuleringer kunne hjelpe dem til å jobbe målrettet og fokusert. For veilederne, som kun følger studentene gjennom enkelte praksisperioder, vil definerte temaer og oppdrag gjøre det enklere å vite hva studentene har vært igjennom fra før av og hvor fokus skal legges i den aktuelle praksisperioden.

Konkret anbefaler praksiskomiteen at det blir utformet en håndbok for praksismodulene som samler temaer, læringsmål og oppdragsformuleringer for alle periodene, slik at både studenter, skoler og veiledere har denne å jobbe ut i fra. I håndboken bør det også fremkomme hvilket teoristoff studentene har vært igjennom på Ex.paed slik at skolene lettere kan tilrettelegge og skape sammenheng mellom teori og praksis.

7.7 Innholdet i andre og tredje praksisperiode

Vi ser for oss en bevegelse gjennom praksisperiodene fra det kollektive med vekt på læreren som leder og organisator og med elevene som klasse eller gruppe og til det individuelle der det handler om læreren som veileder og enkeltelevers læringsprosesser.

Faglig formidling med vekt på god undervisning og god ledelse som kan føre til elevers læring bør stå som et helt sentralt tema i begge praksisperiodene.

7.7.1 Hovedtemaer for andre praksisperiode

Vi foreslår at hovedteamet for andre praksisperiode blir *faglig formidling og undervisningsmetoder i hel klasse eller gruppe*. Det bør være fokus på formidling av faget og hvordan denne formidlingen kan støtte elevene i deres læring. Studenten bør få erfaringer med å lage arbeidsplan for timen og lede en klasse eller en gruppe for læring i korte intervaller. Studenten må få mulighet til å utvikle metodebevissthet og trene evnen til å vurdere og evaluere et undervisningsopplegg i forhold til elevenes læringsutbytte.

7.7.2 Hovedtemaer for tredje praksisperiode

Hovedtemaene for tredje praksisperiode anbefaler praksiskomiteen er *faglig formidling og veiledning i faget rettet mot enkelteleven*. Det må være vekt på formidling og *differensiert undervisning* i forhold til behovet hos både elevgrupper og den enkelte elev. Studenten bør få erfaringer med ledelse for læring og metodebruk i differensierte grupper, og studenten må støttes til at utvikle ferdigheter til å reflektere over læringen hos den enkelte elev.

7.7.3 Felles temaer for både andre og tredje praksisperiode

Når studentene kommer i praksis ved samme skole i andre og tredje praksisperiode gir det en viktig mulighet for kontinuitet i praksisopplæringen. Det vil derfor være naturlig at temaene for de to periodene kommer til å overlappe hverandre, men at progresjonen sikres ved at fokus, som beskrevet ovenfor etter hvert flyttes fra det kollektive til det individuelle. Det skjer ved at studentene gradvis får trening i å se eleven, tilrettelegge for eleven og gi læringsfremmende tilbakemeldinger til eleven. Av den grunn har praksiskomiteen valgt kun å dele hovedtemaene opp, og ellers å samle en rekke felles temaer for begge periodene. Progresjonen søkes i stedet vist i læringsmålene for hver av praksisperiodene.

Praksiskomiteen har i valg av innhold og forslag til temaer søkt å innarbeide de tre aspekter ved lærerrollen som fremheves i *St. meld nr 11 Læreren – rollen og utdanningen* nemlig 1) læreren i møtet med elevene, 2) læreren som del av et profesjonelt fellesskap og 3) læreren i møte med foreldre og andre samarbeidspartnere. I tillegg har komiteen søkt å ta hensyn til de momenter i lærerutdanningen som *Tidsbrukutvalget* i deres rapport fra 15. desember 2009 påpeker det er behov for å vektlegge, kompetanse i klasseledelse, atferdsproblematikk og samarbeid med andre yrkesgrupper i skolen.

Eksempler på temaer for andre og tredje praksisperiode

Ledelse for læring - klasseledelse og formidling i faget:

- Rutiner og regler for læringsarbeidet i et godt og inkluderende læringsmiljø
- Start og slutt av timen og overgangen mellom ulike aktiviteter
- Progresjon og læringstrykk i timen
- Elevadferd og adferdsproblematikk
- Planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisningsopplegg
- Bruk av ulike arbeidsformer og undervisningsmetoder og læremidler i faget
 - for å motivere elevene
 - for å få elevene engasjert og deltagende
 - for å legge til rette for bruk av ulike arbeidsmåter og læringsstrategier
- Plan for timen ved hjelp av den didaktiske relasjonsmodell
- Veiledning og tilrettelegging for elevgrupper og individuelle læringsprosess
- Differensieringstiltak – tilpasse undervisningen gjennom bruk av ulike arbeidsmåter og nivå-differensiering
- Elevvurdering og faglig tilbakemelding til elevene
- Bruk av lærerplaner
 - valg av innhold i undervisningen og fordeling av innholdet slik at det sikrer progresjon
 - læringsmål for timen og kjennetegn for måloppnåelse

Skolens indre liv:

- Teamarbeid, samarbeid i faggrupper
- Samhandling mellom ledelse, lærerne og andre sentrale aktører i skolen
- Skolens satsningsområder i forhold til faget, til læringsmiljø etc.
- Analyse av og bruk av resultater på nasjonale prøver

7.7.4 Læringsmål og læringsutbytte for andre og tredje praksisperiode

I det følgende skal vi gi eksempler på ferdighetsmål, kunnskapsmål og generelle kompetansemål som kan bli aktuelle for å beskrive læringsutbytte i praksisperiodene. Begrepene benyttes både innenfor det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket og i den nye rammeplanen for fire-årig lærerutdanning.

Andre praksisperiode

Eksempler på ferdighetsmål etter andre praksisperiode

Studenten skal i samarbeid med veileder og medstudenter kunne:

- planlegge, gjennomføre og vurdere et undervisningsopplegg med vekt på elevgruppens læringsutbytte og egen faglig formidling
- utarbeide og kommunisere tydelige læringsmål for timen med utgangspunkt i læreplanen
- lede et læringsarbeid i en klasse eller gruppe ved bruk av ulike arbeidsmåter og undervisningsmetoder
- bruke ulike læremidler for å motivere elevene til å engasjere seg i faget
- bruke den didaktiske relasjonsmodell til å planlegge et undervisningsopplegg

Eksempler på kunnskapsmål etter andre praksisperiode

Studenten skal:

- ha kjennskap til skolens satsningsområder i forhold til studentens fag, i forhold til læringsmiljø og andre aktuelle områder
- ha kjennskap til hvordan undervisning og læring kan fremmes og tilrettelegges ved samarbeid og samarbeid i faggrupper eller lignende

Eksempler på generelle kompetansemål etter andre praksisperiode

Studenten skal i samarbeid med veileder, medstudenter og delvis selvstendig kunne:

- vurdere egen og andres praksis og egen og andres faglige utvikling
- observere elevgrupper og individers adferd i et læringsarbeid og søke forklaringer på hvorfor læringsarbeidet endres som det gjør

Tredje praksisperiode

Eksempler på ferdighetsmål etter tredje praksisperiode

Studenten skal i samarbeid med veileder, medstudenter og delvis selvstendig kunne:

- planlegge, gjennomføre og vurdere et undervisningsopplegg med begynnende vekt på differensiert undervisning og læringsutbytter til forskjellige elevgrupper og individer
- utarbeide og kommunisere tydelige læringsmål for timen og kjennetegn for måloppnåelse med utgangspunkt i læreplanen
- lede et læringsarbeid i en klasse eller gruppe ved bruk av ulike arbeidsmåter og undervisningsmetoder som gir mulighet for tilpasset undervisning og bruk av ulike læringsstrategier
- bruke ulike læremidler for å motivere elevene til å engasjere seg og tilrettelegge for bruk av ulike læringsstrategier
- bruke den didaktiske relasjonsmodell til å planlegge et undervisningsopplegg
- vurdere elevers læring og utvikling i forhold til opplæringens mål og ut fra dette, gi læringsfremmende tilbakemeldinger til elevgrupper og enkeltindivider
- reflektere over hvordan gode metoder for samarbeid eller samarbeid i faggrupper eller lignende kan brukes til å tilrettelegge for undervisning og fremme læring hos elevene

Eksempler på kunnskapsmål etter tredje praksisperiode

Studenten skal:

- ha kjennskap til hvordan en individuell opplæringsplan kan se ut og hvordan den kan brukes
- ha kjennskap til hvordan skolen samarbeider med PPT og andre sentrale aktører knyttet til skolen
- ha kjennskap til hvordan skolen analyserer og bruker nasjonale prøver

Eksempler på generelle kompetansemål etter tredje praksisperiode

Studenten skal i samarbeid med veileder, medstudenter og delvis selvstendig kunne:

- vurdere egen og andres praksis og egen og andres profesjonelle utvikling
- observere enkeltindividets adferd i deres læringsarbeid og søke forklaringer og tiltak som kan hjelpe eleven til å forbedre læringsarbeidet

7.8 Praksiskomponentene bør gjennomføres i kronologisk rekkefølge

Med en tydelig progresjon i innholdet i praksis vurderer komiteen at det er viktig at studentene gjennomfører praksiskomponentene i kronologisk rekkefølge.

Det betyr at komiteen anbefaler at studenter, som av en eller annen grunn ikke har gjennomført en praksisperiode i ett semester, ikke kan få påbegynne den etterfølgende praksisperioden før den aktuelle praksisen er gjennomført.

Komiteen anbefaler videre at eksamen på Ex.paed må være godkjent før studenten kan få starte på praksis i tredje semester. Om dette blir tilfellet bør studentene få mulighet for å ta eksamen om, og det bør derfor arrangeres en ny eksamen i vårsemesteret for de som stryker på den individuelle oppgaven i Ex.paed i høstsemesteret.

7.9 Praksissamlinger i forkant av andre og tredje praksisperiode

Andre og tredje praksisperiode er plassert i semestre der studentene utelukkende følger faglige emner på Blindern, og studentene har derfor intet felles naturlig samlingspunkt. For å forberede studentene på praksisperiodene anbefaler praksiskomiteen at det arrangeres en samling for studentene i begynnelsen av både 3. og 4. semester. Samlingene vil kunne tjene flere viktige formål:

- gi mulighet for orientering om den aktuelle praksisperioden
- presentasjon av pedagogiske og didaktiske perspektiver for praksis
- bidra til økt kullfølelse hos studentene

For å markere samlingenes betydning og sikre at flest mulig studenter møter opp, anbefaler praksiskomiteen at samlingene skal være obligatoriske.

Samlingene bør avholdes helt i starten av tredje og fjerde semester, gjerne før annen undervisning starter, slik at samlingene ikke kolliderer med annen undervisning, og slik at studentene blir tidlig klare til å dra ut og gjøre avtaler med skolene de skal ha praksis i. En mulig løsning vil være at fagmiljøene kan legge en undervisningsfri dag i begynnelsen av 3. og 4. semester, slik at alle studenter kan være med uten at det kolliderer med verken ferie eller undervisning.

Et konkret forslag til samlingsdager for annen og tredje praksisperiode i studieåret høst 2010 / vår 2011 kan være henholdsvis en dag sist i semesterstartsuka, dvs. i uke 33, og en dag i uke 2 eller 3 i starten av vårsemesteret.

7.9.1 Praksissamlingenes innhold

Samlingene bør først og fremst inneholde en forelesning med et pedagogisk eller et didaktisk perspektiv. Opplegget må ha som formål å gi studentene verktøy til å lede elevenes læringsarbeid. Verktøyer som kan inspirere og hjelpe studentene til å variere og differensiere undervisningen, tilpasset elevenes motivasjon og kompetansenivå. Emner i denne sammenhengen kan være ”hva er god formidling?” eller ”arbeidsmåter og undervisningsmetoder i faget”. Praksiskomiteen mener at et slikt opplegg har stort potensial når det gjelder å styrke refleksjoner og læring i tilknytning til egen praksis.

Samlingene må inneholde praktisk informasjon og gi innblikk i skolen som praksisarena. Studentene må bli presentert for læringsmål og med fordypning i praksisperiodens tematikk. Det kan skje ved presentasjoner av forelesninger av de fagsatte ved ILS og av lærere i partnerskolene.

Den rent praktiske informasjonen må i tillegg bli lagt ut på fronter eller ITL slik at studentene har tilgang til all nødvendig informasjon som kontaktinformasjon til praksisskolene, læringsmål, og datoer for de aktuelle periodene. I tillegg må studentene selv få tilgang til å legge inn egne planer og avtaler for praksis og oppsummering av praksis.

7.10 Vurdering og tilbakemelding

Studentene må oppmuntres til å reflektere over egen lærerrolle. Studentene må få hjelp til å se hvor de har sin styrke som lærere og hva som må utvikles videre. I dette arbeidet står veilederen helt sentral.

Helt konkret anbefaler komiteen at hver student utfyller et praksisdokument over egen praksis i slutten av hver praksisperiode. Her kan studenten i korte trekk beskrive arbeidsoppgaver, utfordringer og eget læringsutbytte i løpet av praksisperioden. Deler av dokumentet kan med fordel utformes som en matrise med avkrysning for gitte arbeidsoppgaver og læringsmål for hver praksisperiode. Praksisdokumentet kan etterpå brukes som utgangspunkt for muntlig drøfting mellom student og veileder til en oppsummeringssamtale den siste dagen i praksisperioden. Studenten bidrar med kommentarer og refleksjoner til dokumentet slik de kommer fram under samtalen med veileder. Deretter signerer begge dokumentet. Studenten plikter å levere dokumentet til ILS etter endt praksis som dokumentasjon på gjennomført praksis. En slik evalueringsform blir i dag brukt med gode erfaringer i forbindelse med praksis i profesjonsstudiet i psykologi på UiO.

8. Praksisopplegget i PPU-studiet i 6. og 7. semester

Studentene på Lektorprogrammet har tre ukers praksis bak seg når de ankommer det sammenhengende PPU-studiet i 6. og 7. semester. Disse erfaringene bør utnyttes som en viktig forutsetning for teoriundervisning og praksisopplæringen i PPU. Seminargruppene blir nå et viktig forum for drøfting og utveksling når det gjelder erfaringer med læreryrket.

Studenter i og utenfor Lektorprogrammet har hittil vært organisert i samme seminargrupper og i samme praksisløp. Det virker nå naturlig å skille de to gruppene fra hverandre med egne seminargrupper og forskjellig praksisopplegg.

Det vil ganske sikkert være LAP-studenter som er forsinket i studieløpet sitt av den ene eller annen grunn, og som derfor påbegynner PPU-delen av studiet samtidig med Lektorprogramstudentene som har ordinær studietid. Disse LAP-studentene har ikke gjennomført de nye praksiskomponentene, og de vil derfor ikke ha samme utgangspunkt som studentene på Lektorprogrammet. Praksiskomiteen anbefaler at det lages en overgangsordning for disse studentene med egne seminargrupper og praksisopplegg i 6. semester.

Forholdet mellom observasjon og undervisning i 4-ukers-praksis på 6. semester må vurderes nettopp som en følge av at studentene har vært ute i praksis. Kanskje er det nå mindre behov for observasjon og mer behov for at studentene kommer i gang med egen undervisning.

Planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisning må fortsatt stå sentralt i 6. semester, men andre aspekter ved skolen kan nå få tydeligere vektlegging enn de tidligere har hatt. Emner som melder seg er for eksempel hjem-skole-samarbeid, elevsamtalen, nasjonale og internasjonale prøver, adferdsproblematikk, arrangering av ekskursjoner etc. (Tidsbruketvalget 2009).

Modellen med 4 ukers praksis i 6.semester og 8 ukers praksis i 7. semester må lettere kunne revurderes til 5+7-modell for bedre utjevning mellom semestrene.

Forbindelsen mellom praksis og teori kan styrkes ved casefremlegging i seminargruppene i etterkant av 4- og 8-ukers praksis. Studentene presenterer og diskuterer gruppevis en case eller en problemstilling fra praksisperioden. Casen kommenteres og diskuteres av studentene og seminargruppelederen i seminargruppen. Denne formen for arbeid like i etterkant av praksis har profesjonsstudiet i psykologi gode erfaringer med. Formen kan motivere studentene til å reflektere og diskutere gruppevis og i plenum, og gir studentene mulighet for å få umiddelbar tilbakemelding både på fremføring og refleksjon. Casepresentasjonene vil kunne bli et læringsfellesskap hvor studentene kan dele erfaringer og komme nærmere hva som ligger av utfordringer og muligheter i profesjonsutøvelsen.

Det 7. semester har vært gjenstand for diskusjon på fagmøter ved ILS. Det foreligger et forslag om å la 7. semester inngå i masterstudiet og gjerne slik at erfaringer fra langpraksis kan bearbeides og legges til grunn for masteroppgaven. Praksiskomiteen ser på dette som interessante ideer, men disse skal utredes videre i en egen innstilling.

9. Samarbeid og informasjon mellom ILS og praksisskolene

For at den utvidede praksis på Lektorprogrammet skal la seg gjennomføre med størst mulig læringsutbytte for studentene er det viktig at samarbeidet og informasjonen mellom ILS og praksisskolene fungerer godt. Praksiskomiteen anbefaler at dette søkes å bli støttet ved følgende tiltak:

- Med det store studenttall som er i dag, er det helt nødvendig at antall partnerskoler utvides. Skoler som er spesielt interessert i å motta studenter fra Lektorprogrammet med en utvidet praksis, og i tillegg ta i mot studenter med dagens PPU. Praksisskolene kan gjerne sikres over en lengre periode ved at de nye praksiskomponentene inkluderes i partnerskapskontraktene for de aktuelle skolene.
- Flere skoler sliter i dag med å skaffe tilstrekkelig med dyktige og engasjerte veiledere, og det bør derfor settes inn ekstra tiltak for å hjelpe skolene med å rekruttere veiledere. En mulighet er at ILS får skoler som har innarbeidet gode rutiner for å rekruttere og bibeholde veilederne, og gi konkrete råd til andre skoler som trenger dette i sin rekruttering.
- ILS kan tilby ett eller flere fagkurs for veiledere slik at det kan bli mer attraktivt å være veileder. Både til møtet i forkant av praksis på Ex.paed høsten 2009 samt til møtene med rektorer og kontaktpersoner som praksiskomiteen har arrangert, har skolene flere gange etterspurt dette. I *St.meld. nr. 11 (2008-2009) Læreren Rollen og utdanningen* fremgår det at Kunnskapsdepartementet, for at sikre kvaliteten av praksis, vil innføre obligatorisk opplæring av praksislærer på grunnskolelærerutdanningen. Dette mener praksiskomiteen også bør gjøres ved lærerutdanningene ved ILS. Per dags dato tilbyr ILS tre kurs om veiledning som hver er på 10 studiepoeng. Det kan også tenkes at det bør etableres kortere kurs for veiledere i forbindelse med den utvidede praksis på Lektorprogrammet. Og at disse etter hvert blir gjort obligatorisk for å kunne veilede studenter. Slik vil ILS kunne bidra til at veilederne får de redskaper som helt nødvendige for god veiledning av studentene.
- Uavhengig av om det arrangeres kurs for veiledere eller ikke, bør det bli arrangert et møte på Blindern i forkant av hver praksisperiode for kontaktpersoner og gjerne også veiledere på praksisskolene. Her kan viktig informasjon omkring studieløpet og praksis bli utvekslet. Et

møte som dette ble avholdt i forbindelse med praksis på Ex.paed denne høsten, og det er det kommet mange gode tilbakemeldinger på fra de skolene som deltok.

- Et veiledningshefte eller en praksishåndbok må utarbeides og utdeles til veiledere med konkrete formulerte oppdrag og kriterier for hver praksisperiode. Her må det fremgå tydelige mål for både antall dager, aktiviteter og læringsmål, og det må formuleres konkrete krav og forventninger til både studenter og veileder. Hefte bør dekke alle tre praksisperioder slik at progresjonen i innholdet tydeliggjøres.

10. Administrative og økonomiske utfordringer

Utvidet praksis i Lektorprogrammet slik vi har forslått byr på adskillige utfordringer når det gjelder planlegging og gjennomføring. Det er viktig med godt samarbeid og klar ansvarsdeling mellom Lektorprogrammet og ILS når det gjelder de ulike tiltakene. Det er klart behov for en økning av faglige og administrative ressurser ved ILS for å betjene de nye praksiskomponentene. Og det er klart behov for å øke volumet når det gjelder praksisutplassering ute i skolene ved etablering av nye partnerskoler og universitetsskoler.

Videre må kostnadene for praksiskomponentene beregnes reelt på grunnlag av de ressurser som medgår både ute i skolene og ved ILS når det gjelder å planlegge og gjennomføre komponentene.

11. Referanser

Grimen, Harald (2008) *Profesjon og kunnskap* i Anders Molander og Lars Inge Terum (red.): Profesjonsstudier, Universitetsforlaget, Oslo

Hammerness, K. (2006) *From coherence in theory to coherence in practice*. Teachers College Record, Vol. 108, nr. 7, s. 1241-1265

ILS (2009) *Informasjon til skoler som skal ha Ex.paed-studenter i 5 dagers praksis høsten 2009*
Tilgjengelig fra: <http://www.ils.uio.no/studier/ppu/praxis/expaed.html>

Kunnskapsdepartementet (2009) *St.meld. nr. 11 (2008-2009) Læreren Rollen og Utdanningen*

Kunnskapsdepartementet (2009) *Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk*
Tilgjengelig fra: http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/hoyere_utdanning/europeisk-kvalifikasjonsrammeverk.html?id=564809

Mathiassen, Ketil (2009) *Oppsummering av UVEXPAED03 med strategiske innspill. Høstsemesteret 2009*, Universitetet i Oslo

Medisin (profesjonsstudium) <http://www.uio.no/studier/program/medisin>

Pilot i Nord. Profesjonelle lærere på alle trinn (2008) Innstilling fra en arbeidsgruppe nedsatt av Universitetet i Tromsø

Psykologi (profesjonsstudium) <http://www.uio.no/studier/program/psyk-prof/>

Psykologi, *Evaluerings skjema for PSYC5401 og PSYC5400*
<http://www.uio.no/studier/program/psyk-prof/EvalueringPSYC5401ogPSYC5400.doc>

Rammeplanutvalget for ny grunnskolelærerutdanning (2009) *Høringsnotat om ny forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanningene for 1.-7. trinn og 5.-10. trinn med rammeplansutvalgets merknader og vurderinger* (06.11.2009)
Tilgjengelig fra: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/hoeringer/hoeringsdok/2009/horing--forskrift-om-rammeplan-for-grunn.html?id=584211>

Revisjonskomiteen for Lektor- og adjunktprogrammet (2009) *Forslag til strukturelle og organisatoriske endringer av Lektorprogrammet ved UiO*, Universitetet i Oslo
Tilgjengelig fra linket "Revisjon av lektorprogrammet – endelig innstilling" på nettsiden:
<http://www.uio.no/studier/program/lektor/>

Senter for profesjonsstudier (SPS) ved Høgskolen i Oslo
<http://www.hio.no/Enheter/Senter-for-profesjonsstudier-SPS>

Sjølie, E., Bungum, B. m.fl. (2009) *Utredning av PPU i ny modell for lektorutdanningen ved NTNU* (Ikke ferdig utarbeidet), NTNU

Tidsbrukutvalget (2009) *Rapport fra Tidsbrukutvalget 2009*
Tilgjengelig fra: <http://skolenettet.no/templates/News.aspx?id=62567&epslanguage=NO>